

Obdiv k zakladatelům a zodpovědnost pokračovatelů

Nefrologie patří do široké rodiny interních disciplín, tedy těch, v nichž sklízel nepochopení již filmový Štěpán z „Básníků“ („Jak básníci přicházejí o iluze“; slavný český film režiséra Dušana Kleina; v roli hlavního hrdiny Pavel Kříž, nedávny vítěz StarDance), když se ho jeho vlastní filmová matka ptala: „Štěpánku, a už jsi operoval?“

Při pohledu běžného člověka zvenčí je opravdu těžko srozumitelné, že interna je nejen plnohodnotná, resp. více než plnohodnotná, ale přitom natolik košatá a složitá, že jí řada slovutných lékařů obětovala čas pracovní a prakticky i všechny nepracovní. Byly doby, kdy tito mimořádně nadaní, mimořádně pracovití, a vybavení nutně i dalšími mimořádnými dispozicemi (smysl pro systém, schopnost analýzy i dedukce, extrémně dobrá paměť a mnohé další), zvládali obor vnitřního lékařství bravurně v celém rozsahu.

Hybatelem lidského pokroku je touha po poznání a potřeba tuto touhu naplnit. Poznatky nepřibývají pozvolna, ale překotně, podobně tak, tak jako když časová stupnice sleduje exponenciálu – dokonce mnohorozměrnou.

Byl to profesor Otto Schück, a jeho vrstevníci, kteří před mnoha desetiletími byli těmi, kteří byli mimořádně pracovití (a to po celý život) a znali celou internu. Přesto se před nimi nutně otevřel jednoho dne rozcestník, ze kterého vedly dvě cesty: ta první, kterou šli za poznáním v šíři interny, a ta nová, neprobádaná, která už nezabírala takovou šíři; vedla totiž jinam: do hloubky.

Podobná cesta se otvírala již mnohem dříve před zakladateli neurologie, i mnoha dalších disciplín. Vždyť jednotlivé obory medicíny vyšly z jednoho kmene a jelikož se postupně košatily, bylo zapotřebí se konkrétní problematice či danému oboru věnovat cíleně.

Profesor O. Schück spolu s dalšími, které nejmenuji, vytvořili naši nefrologii. Ony další nejmenuji jednak proto, že jich není málo a já bych nerada někoho z nich opominula a jednak proto, že tento obor mohli spoluvytvářet i ti, jejichž roli, možná významnou, ani neznáme. Ti všichni vybudovali nefrologii jako obor, který pak dlouhé roky rozvíjeli. Ze svého pohledu se snažím dávat odborné poznatky do kontextu i s dalším lidským konáním a zjišťuji, že tito otcové našeho oboru jsou hodni obdivu nejen pro své znalosti, ale i pro své vize a navíc i proto, že za těmito vizemi šli. Nepochybovali, že nefrologie je svébytný obor a že je potřeba se mu cíleně a do hloubky věnovat.

Naše generace je generací pokračovatelů. Máme to štěstí, že nefrologie je oborem mimořádně krásným a pestrým, poskytujícím velký prostor pro přemýšlení (pravda, i mne se někdy ptají, byť ne doma, jestli operuji, a když po pravdě říkám, že skalpel jsem potřebovala jen k tomu, abych bravurně vykuchala kapra, je mé bodové hodnocení v dané komunitě rázem nevalné).

Naše generace pokračovatelů však také nese odpovědnost za obor. Za sebe bych chtěla uvést, že tato zodpovědnost je větší, než si možná uvědomujeme. Má totiž několik rovin, z nichž některé bychom ještě před pár lety vůbec netušili, jiné se jistě tušit daly.

Uvedu některé oblasti, které se v současnosti nacházejí v neutěšeném stavu a čekají na řešení. Podle mého názoru se k nim máme postavit aktivně. Minimálně je třeba o nich vědět, pojmenovat je, mluvit o nich a hledat řešení, nikoliv však jen od stolu.

Velkým problémem, konečně přiznaným i veřejně, je nedostatek lékařů. Samozřejmě se týká i nefrologie! Nedostatek nefrologů však nevyřešíme tím, že budeme lékaře (jakéhokoliv) přemlouvat, aby se s námi věnoval nefrologii. Když si budeme lékaře mezioborově přetahovat, ať už mezi nemocnicemi, nebo dokonce v rámci jedné nemocnice, získáme tím žalostně málo, nebo spíše nic. Prvním předpokladem, aby bylo nefrologů více, je to, aby bylo více lékařů. Ovšem k tomu, aby bylo více lékařů, není jenom třeba více peněz, ale také větší pracovní spokojenost ve zdravotnictví. Jenže – ke spokojenosti potřebuje každý něco jiného. Někdo vlídné pracovní klima, jiný naopak dynamiku a soutěž, ještě jiný jistotu nejen pracovní, ale i sociální, opravdu to může být různé. Ptáme se těch lékařů, kteří zůstali (a není jich málo), proč ve zdravotnictví pracují? Možná bychom se dozvěděli, v čem je naše síla a pozitivum, a co bychom tedy měli sdělovat těm, kteří studují a váhají, kam po studiu, a jak případně oslovovat ty, kteří až lékaři ve zdravotnictví různých důvodů nepracují.

Mimochodem, již i dávný „český Honza“ odcházel s ranečkem buchet do světa na zkušenou. Přemýšlela jsem, proč se vracel. Myslím, že to byla touha po domově. Jenže – dnes je mladým lidem domovem celý svět! Jazyky se učí již skoro ve školce, komunikují napříč světem, mají video i audio spojení bez omezení, cestování není problém a poznávání nového je prostě vždy zkušenost, a za tou jdou. Na téma domova je tedy zpět nenalákáme automaticky. Opět, měli bychom vědět, co je pro ně podstatné. Nepochybují, že to může být právě i naše konání. To, zda jsme pro ně přitažliví, zda se od nás něco naučí, zda v nás najdou oporu či dokonce své vzory.

Okruh, který je myslím třeba naplno otevřít, je postavení lékaře ve společnosti. Aby (pokud si to zaslouží) byl opravdu oceněn, finančně i společensky. Ano, pacient má mít řadu práv a je dobře, že je nyní opravdu má. Ale lékař nemůže na svá záda vzít všechny pacientovy starosti, konkrétně nemá být zahlcován tím, co lépe vyřeší sousedské popovídání či prostě instituce k tomu vhodná či dokonce určená. Sdělovací prostředky by mnohem více posloužily

zdravotnictví, pokud by nereferovaly o jednotlivém „uklouznutí“ jednotlivého lékaře, ale pokud by přispěly k tomu, aby pacient věděl, že když jde k lékaři, má s sebou mít např. seznam léků, které užívá. Nejen lékař v ordinaci, ale i poslední sekundář v lůžkových zařízeních by měl mít dostupnou plnohodnotnou elektronickou dokumentaci přímo při kontaktu s pacientem, a mnohé další. A v neposlední řadě – pokud bude lékař trvale pod tlakem rizika stížnosti, často za kdekou banalitu, bude se tomuto riziku vyhýbat. Pokud se riziku nevyhne, ani když jeho práce bude pozitivní, tuto práci opustí.

Vše výše napsané je míněno obecně. A vše samozřejmě platí i pro nefrologii. Pokud chceme mít pokračovatele i naší generace, a to nejen na špičkových pracovištích, ale v celém rozsahu, který naši pacienti potřebují, měli bychom se hodně věnovat tomu, že jim nefrologii představíme nejen v odborných faktech, ale i v osobnostech a ve vizech.

Nedostatek lékařů je jednou z bolestí. Aby bolestí v nefrologii nepřibývalo, je potřeba udržet a nadále rozvíjet svébytnost oboru. Důstojná existence subdisciplín vnitřního lékařství je nutností. Nelze znát vše dobře. Jsou oblasti, v nichž specializace není nutná, jsou naopak oblasti, kde je nutná absolutně (a nelze ji získat za rok). Mnozí pacienti potřebují prostě lékaře s expertními znalostmi své nemoci. Svěbytnost interních podoborů však nespočívá v přetahování se o pacienta či o kompetence. Nespočívá v tom, kdo si co anektuje, ale v tom, jak se starat o pacienta společně: užitečný je jak pohled podrobně do hloubky, tak k němu přidaný pohled široký (pro všechny pak strategie „win-win“).

V dialyzačním světě není pochyb, že jiný obor než nefrologie zde nemůže být. Je ale cílem nefrologie dovést pacienta k dialýze? Cílem nefrologie je především udělat vše, aby pacient dialýzu nepotřeboval. To nelze dokázat bez opravdu hluboké znalosti oboru, a již proto tento obor nutně zaslouží svou svébytnost a její další rozvoj.

V závěru si dovoluji takto poděkovat redakci, jmenovitě vedoucímu redaktorovi (šéfredaktorovi) Petru Svačinovi, kterého považuji za osvíceného široce vzdělaného internistu patřícího k těm, které jsem měla na mysli, když jsem psala první řádky, a kterého si vážím i proto, že nepochybuji o tom, že sám dobře vnímá, že vznik jednotlivých interních subdisciplín je zákonitý, legitimní a vyžadující podporu.

Vyzývám k tomu, aby interní obory nebojovaly o kompetence, ale aby navrhly, prodiskutovaly a následně zavedly konkrétní formy spolupráce se syntézou přístupu „do hloubky“ a přitom s širokým rozhledem.

prof. MUDr. Sylvie Dusilová Sulková, DrSc., MBA

předsedkyně České nefrologické společnosti v letech 2016–2018, vedoucí lékařka Hemodialyzačního střediska FN Hradec Králové, proděkanka pro vědu LF UK Hradec Králové

✉ sylvie.dusilova@fnhk.cz

Hemodialyzační středisko FN Hradec Králové

www.fnhk.cz

Doručeno do redakce 6. 10. 2016